

II

(Teatised)

EUROOPA LIIDU INSTITUTSIOONIDE, ORGANITE JA ASUTUSTE TEATISED

EUROOPA KOMISJON

KOMISJONI TEATIS

Komisjoni teatise „Suunised ELi konkurentsioiguse kohaldamise kohta füüsilistest isikutest ettevõtjate töötingimusi käsitlevate kollektiivlepingute suhtes“ kavandi sisu heakskiitmine

(2022/C 123/01)

Komisjon kiitis 9. detsembril 2021 heaks komisjoni teatise „Suunised ELi konkurentsioiguse kohaldamise kohta füüsilistest isikutest ettevõtjate töötingimusi käsitlevate kollektiivlepingute suhtes“ kavandi sisu.

Teatise „Suunised ELi konkurentsioiguse kohaldamise kohta füüsilistest isikutest ettevõtjate töötingimusi käsitlevate kollektiivlepingute suhtes“ kavand on esitatud käesoleva teatise lisas. Avalik konsultatsioon teatise kavandi üle on avatud järgmisel aadressil:

<http://ec.europa.eu/competition/consultations/open.html>.

LISA

KOMISJONI TEATISE KAVAND

Suunised ELi konkurentsioiguse kohaldamise kohta füüsilistest isikutest ettevõtjate töötingimusi käsitlevate kollektiivlepingute suhtes

1. Sissejuhatus

- (1) Käesolevates suunistes sätestatakse põhimõtted, kuidas hinnata Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „Eli toimimise leping“) artikli 101 alusel ettevõtjatevahelisi kokkuleppeid, ettevõtjate ühenduste otsuseid ja kooskõlastatud tegevust (edaspidi koos „kokkulepped“), milles on kokku lepitud kollektiivläbirääkimiste käigus füüsilisest isikust ettevõtjate⁽¹⁾ ja teis(t)e ettevõtja(te) (edaspidi „vastaspool(ed)“⁽²⁾) vahel ning mis käsitlevad füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimusi.
- (2) Eli toimimise lepingu artikliga 101 on keelatud sellised ettevõtjate vahelised kokkulepped, millega piiratakse konkurentsi siseturul, ning iseäranis siis, kui nendega otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused. ELi konkurentsieskirjad põhinevad Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikel 3, kus on sätestatud, et liit rajab siseturu, sealhulgas süsteemi, millega tagatakse, et konkurentsi ei moonutata⁽³⁾.
- (3) Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõikes 3 nähakse ka ette, et liit edendab kõrge konkurentsivõimega sotsiaalset turumajandust, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress. Selleks tunnistab liit sotsiaalse dialoogi ja kollektiivläbirääkimiste olulist rolli ning kohustub ELi toimimise lepingu artikli 152 alusel aitama kaasa tööturu osapoolte dialoogile, austades nende sõltumatust. Peale selle tunnistatakse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 28 kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigust. Parandatud töötingimused ja piisav sotsiaalkaitse on Euroopa sotsiaalõiguste samba peamised põhimõtted, mille kohaselt „majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel konsulteeritakse sotsiaalpartneritega, lähtudes liikmesriikide tavadest“ ning „neil soovitatakse pidada läbirääkimisi kollektiivlepingute üle ja sõlmida neid olulistes küsimustes“⁽⁴⁾.
- (4) Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „kohus“) võttis ELi sotsiaalpoliitika eesmärgi arvesse, kui sedastas juhtkonna ja tööjõu vaheliste kollektiivläbirääkimiste kontekstis, et tööandjate ja töötajate organisatsioonide vahel sõlmitud kollektiivlepingutega kaasnevad teatavad konkurentsi piiravad tagajärjed ning need on vajalikud töötingimuste parandamiseks⁽⁵⁾. Seega jäävad tööandjate ja töötajate vaheliste kollektiivläbirääkimiste raames sõlmitud lepingud, mis oma laadi ja eesmärgi poolest on suunatud töötingimuste (sealhulgas töötasu) parandamisele, ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja ning järelikult ei rikuta nendega ELi konkurentsioigust⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Käesolevates suunistes tähendab mõiste „füüsilisest isikust ettevõtjad“ isikuid, kellel ei ole töölepingut või kellega ei ole sõlmitud töösuhet ning kes asjaomaste teenuste osutamisel tuginevad peamiselt oma isiklikule tööle.

⁽²⁾ Käesolevates suunistes tähendab mõiste „vastaspooled“ ettevõtjaid, kellega füüsilisest isikust ettevõtjad sõlmivad lepingu (s.t nende kutselised kliendid), sealhulgas selliste ettevõtjate ühendusi.

⁽³⁾ ELi toimimise lepingu VII jaotise 1. peatüki 1. jagu ning Euroopa Liidu lepingu ja ELi toimimise lepingu protokoll nr 27.

⁽⁴⁾ Euroopa sotsiaalõiguste samba 8. põhimõte; https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_et.

⁽⁵⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 22; kohtuotsus, 21. september 1999, Albany International BV vs. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430, punkt 59; kohtuotsus, 11. detsember 2007, International Transport Workers' Federation ja Finnish Seamen's Union vs. Viking Line ABP ja OÜ Viking Line Eesti, C-438/05, ECLI:EU:C:2007:772, punkt 49; kohtuotsus, 9. juuli 2009, 3F vs. Euroopa Ühenduste Komisjon, C-319/07, ECLI:EU:C:2009:435, punkt 50.

⁽⁶⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 23; kohtuotsus, 21. september 1999, Albany International BV vs. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430, punkt 60; kohtuotsus, 21. september 1999, Brentjens' Handelsonderneming BV vs. Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen, C-115/97, ECLI:EU:C:1999:434, punkt 57; kohtuotsus, 21. september 1999, Maatschappij Drijvende Bokken BV vs. Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven, C-219/97, ECLI:EU:C:1999:437, punkt 47; kohtuotsus, 12. september 2000, Pavel Pavlov ja teised vs. Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten, C-180/98, ECLI:EU:C:2000:428, punkt 67; kohtuotsus, 21. september 2000, Hendrik van der Woude vs. Stichting Beatrixoord, C-222/98, ECLI:EU:C:2000:475, punkt 22; kohtuotsus, 3. märts 2011, AG2R Prévoyance vs. Beaudout Père et Fils SARL, C-437/09, ECLI:EU:C:2011:112, punkt 29.

- (5) Kohus on lisaks selgitanud, et selline ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast väljajätmine hõlmab ka kollektiivlepinguid, mille on sõlminud tööandjad ja töötajate organisatsioonid, kes peavad läbirääkimisi oma näilisel iseseisvate füüsilisest isikust ettevõtjate, (⁷) nimelt teenuseosutajate nimel, kes on töötajatega võrreldavas olukorras (⁸). Sellega seoses on kohus leidnud, et üksikisik on näilisel iseseisv füüsilisest isikust ettevõtja, kui: i) isik tegutseb oma tööandja juhiste alusel eelkõige seoses tööaja ning oma töö tegemise koha ja töö sisu valikuga; ii) ei kannu osa selle tööandja äririskist ning iii) on töösuhte ajal sulandunud selle tööandja ettevõttesse. Neid kriteeriume kohaldatakse olenemata sellest, kas asjaomane isik tegutseb maksunduslikel, halduslikel või bürokraatiaga seotud põhjustel vabakutselise teenuseosutajana siseriikliku õiguse tähenduses, ning iga juhtumit tuleb hinnata selle asjaoludest lähtuvalt eraldi (⁹).
- (6) Viimastel aastatel on tööturul toimunud põhjalikud muutused, mida on mõjutanud suundumus alltöövõtu ja allhangete ning isikuteeninduse poole ning samuti tootmisprotsesside digitaliseerimine ja veebiplatvormipõhise majanduse tekkimine. Töötamine füüsilisest isikust ettevõtjana on ELis suhteliselt levinud ja see on viimastel aastatel märkimisväärselt kasvanud, peamiselt veebiplatvormipõhises majanduses.
- (7) Kuigi need arengusuundumused on suurendanud tööturu paindlikkust ja juurdepääsu tööturule, on nendega mõnel juhul kaasnenud ka keerulised töötingimused veebiplatvormipõhises majanduses ja mujalgi. Isegi kui füüsilisest isikust ettevõtjad ei ole täiel määral kaasatud oma käsundiandja tegevusse sarnaselt töötajatega, ei pruugi teatavad füüsilisest isikust ettevõtjad ikkagi olla täiesti sõltumatud oma käsundiandjast või siis võib neil puududa piisav läbirääkimissuutlikkus oma töötingimuste mõjutamiseks. Lisaks on COVID-19 kriisi asetanud paljud füüsilisest isikust ettevõtjad veelgi ebakindlamasse olukorda, sest nende sissetuleku kaotust on süvendanud riiklike sotsiaalkindlustussüsteemide ja nimetatud isikutele mõeldud toetusmeetmete nõrkus või täielik puudumine (¹⁰).
- (8) Kui füüsilisest isikust ettevõtjate olukord on üldiselt võrreldav töötajate olukorraga, võivad riigi ametiasutused/kohtud käsitada neid konkreetsete juhtumite puhul näilisel iseseisvate füüsilisest isikust ettevõtjatena ja liigitada nad ikkagi töötajateks. Teatavaid rühmi võib käsitada töötajatenäe ka õigusliku eelduse alusel. Kuid juhtumite puhul, kus neid ei ole ümber liigitatud töötajateks, võib kollektiivläbirääkimiste pidamise võimalus aidata neil siiski parandada oma töötingimusi.
- (9) ELi toimimise lepingu artikliga 101 kehtestatud keeld hõlmab „ettevõtjaid“, mis kujutab endast laia mõistet ja hõlmab majandustegevusega tegelevaid mis tahes üksuseid olenemata nende õiguslikust seisundist ja nende rahastamise viisist. (¹¹) Sellest tulenevalt on tegelikud füüsilisest isikust ettevõtjad – isegi kui nad on omal käel töötavad üksikisikud – põhimõtteliselt ettevõtjad ELi toimimise lepingu artikli 101 tähenduses, sest nad pakuvad oma teenuseid asjaomasel turul tasu eest ning tegutsevad iseseisvate ettevõtjatena (¹²). Teenuseosutaja võib minetada ettevõtja staatuse mitte üksnes siis, kui ta on tegelikult alluvussuhtes, vaid ka majandusliku sõltuvuse korral vastavalt konkreetse juhtumi asjaolude hindamisele (¹³). Praegused tööturuarengud ja eelkõige veebiplatvormipõhise majanduse esilekerkimine suurendavad ebakindlust seoses asjaoludega, mille alusel võib füüsiliste isikute poolt või nende nimel sõlmitud kollektiivlepinguid pidada ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse mittekuuluvateks.

(⁷) Vastukaaluks tegelikele füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes võivad vabalt valida oma tegevuse, töökoha, tööaja ja tööviisi ning teevad tööd omal vastutusel.

(⁸) Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punktid 30–31.

(⁹) Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punktid 36–37.

(¹⁰) Euroopa Parlamendi 13. oktoobri 2021. aasta raport kunstnike olukorra ja ELi kultuurielu taastamise kohta (2020/2261(INI)), kultuuri- ja hariduskomisjon, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0283_ET.html.

(¹¹) Kohtuotsus, 23. aprill 1991, Klaus Höfner ja Fritz Elser vs. Macrotron GmbH, C-41/90, ECLI:EU:C:1991:161, punkt 21; kohtuotsus, 16. november 1995, Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie ja Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs vs. Ministère de l'Agriculture et de la Pêche, C-244/94, ECLI:EU:C:1995:392, punkt 14; kohtuotsus, 11. detsember 1997, Job Centre coop. Arl, C-55/96, ECLI:EU:C:1997:603, punkt 21.

(¹²) Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 27; kohtuotsus, 28. veebruar 2013, Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas vs. Autoridade da Concorrência, C-1/12, ECLI:EU:C:2013:127, punktid 36–37; kohtuotsus, 14. detsember 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio vs. Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, punkt 45.

(¹³) Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 33; kohtuotsus, 14. detsember 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio vs. Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, punktid 43–44.

- (10) Seda tausta silmas pidades selgitatakse käesolevates suunistes, et i) teatavat liiki kollektiivlepingud ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse; ning ii) komisjon ei sekku teatavate muud liiki kollektiivlepingute puhul.
- (11) Käesolevates suunistes selgitatakse, kuidas komisjon kavatses kohaldada ELi konkurentsioigust, ilma et see mõjutaks ELi õiguse muude normide või põhimõtete kohaldamist. Käesolevad suunised ei mõjuta liikmesriikide eelisõigusi sotsiaalpoliitika vallas või tööturu osapoolte sõltumatust. Samuti ei mõjuta suunised siseriiklikus õiguses kasutatavaid mõisteid „töötaja“ või „füüsilisest isikust ettevõtja“⁽¹⁴⁾. Suunised ei mõjuta liikmesriikide ega tööturu osapoolte pädevusi kollektiivlääbirääkimiste korraldamisel tööõiguse raamistikus ega lepingupoolte võimalust ümber liigitada nende tööalast staatust (või pädevate asutuste/kohtute võimalust hinnata selliseid juhtumeid) ELi või siseriikliku õiguse alusel.
- (12) Samuti ei mõjuta need suunised kohtu edaspidist võimalust tõlgendada ELi toimimise lepingu artiklit 101 seoses kollektiivlepingutega. Suunised ei mõjuta ELi konkurentsioiguse kohaldamist, nagu on ette nähtud ELi toimimise lepingu artiklis 42 ja asjaomastes ELi õigusaktides⁽¹⁵⁾ seoses põllumajandus- ja kalandussektoriga. Lisaks ei mõjuta nende kohaldamine ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamist, millega arvatakse ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja kokkulepped, mis i) aitavad parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, ii) võimaldavad samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa; iii) ei anna pooltele võimalust kõrvaldada konkurentsi kõnesolevate toodete või teenuste olulise osa suhtes⁽¹⁶⁾.
- (13) Kahtluse vältimiseks tuleb märkida, et kollektiivlepingud, mille on sõlminud füüsilisest isikust ettevõtjad ja mis ei ole hõlmatud käesolevate suunistega, ei kujuta endast automaatselt ELi toimimise lepingu artikli 101 rikkumist, vaid neid tuleb eraldi hinnata.

2. Käesolevate suuniste üldine kohaldamisala

a) Käesolevate suunistega hõlmatud kokkulepete liigid

- (14) Käesolevaid suuniseid kohaldatakse kõigi kokkulepete suhtes, mille üle räägitakse läbi ja/või mis sõlmitakse kollektiivselt ühelt poolt teatavat liiki füüsilisest isikust ettevõtjate ja teiselt poolt nende vastaspool(t)e vahel (edaspidi „kollektiivlepingud“), sel määral, mil need oma laadi ja eesmärgi tõttu käsitlevad nende füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimusi.
- (15) Ilma et see mõjutaks liikmesriikide kaalutusõigust seoses füüsilisest isikust ettevõtjate kollektiivse esindamise kanalite ulatuse ja vormiga, kohaldatakse käesolevaid suuniseid igas vormis kollektiivlääbirääkimiste suhtes alates tööturu osapoolte või muude ühenduste kaudu toimuvatest läbirääkimistest kuni otseste läbirääkimisteni füüsilisest isikust ettevõtjate rühmade ja nende vastaspooltega või nende vastaspoolte ühendustega. Suunised hõlmavad ka juhtumeid, kus füüsilisest isikust ettevõtjad soovivad olla hõlmatud olemasolevate kollektiivlepingutega, mille on sõlminud vastaspool, kelle heaks nad töötavad, ja töötajate / füüsilisest isikust ettevõtjate rühm.

⁽¹⁴⁾ Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on töösuhte peamine tunnus see, et isik teeb kindla aja jooksul teise isiku jaoks ja tema juhiste alusel tööd, mille eest ta saab tasu. Tuleb märkida, et isiku liigitamine töötajaks või füüsilisest isikust ettevõtjaks toimub eelkõige juhtumipõhiselt siseriikliku õiguse alusel, võttes arvesse Euroopa Kohtu kohtupraktikat. Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 34; kohtuotsus, 21. veebruar 2013.: L. N. vs. Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte, C-46/12, ECLI:EU:C:2013:97, punkt 40; kohtuotsus, 10. september 2014, Iraklis Haralambidis vs. Calogero Casilli, C-270/13, ECLI:EU:C:2014:2185, punkt 28.

⁽¹⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1308/2013 (millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007) artiklid 206–210 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määruse (EL) nr 1379/2013 (kalapüügi- ja vesiviljelustoodete turu ühise korralduse kohta, millega muudetakse nõukogu määruseid (EÜ) nr 1184/2006 ja (EÜ) nr 1224/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 104/2000) artiklid 40 ja 41 (ELT L 354, 28.12.2013, lk 1).

⁽¹⁶⁾ Komisjoni teatis „Suunised EÜ asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta“ (ELT C 101, 27.4.2004, lk 97), punkt 34.

- (16) Füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimused hõlmavad selliseid küsimusi nagu töötasu, tööaeg ja töökorraldus, pühad, puhkus, füüsilised asupaigad, kus tööd tehakse, tervis ja ohutus, kindlustus ja sotsiaalkindlustus ning tingimused, mille alusel füüsilisest isikust ettevõtjal on õigus loobuda oma teenuste osutamisest, näiteks töötingimusi käsitlevate kokkulepete rikkumise korral. Kuid kokkuleppeid, mille alusel füüsilisest isikust ettevõtjad otsustavad kollektiivselt mitte osutada teenuseid konkreetsetele vastaspooltele näiteks seetõttu, et vastaspool ei soovi sõlmida töötingimusi käsitlevat kokkulepet, tuleb hinnata individuaalselt. Sellised kokkulepped piiravad töajupakkumist ja võivad seetõttu tekitada konkurentsiprobleeme. Sel määral, mil on võimalik näidata, et selline kooskõlastatud keeldumine töajupakkumisest on vajalik ja proportsionaalne kollektiivlepingu üle läbirääkimiste pidamiseks või selle sõlmimiseks, käsitatakse seda käesolevate suuniste seisukohast samamoodi nagu kollektiivlepingut, millega see seotud on (või oleks olnud seotud ebaõnnestunud läbirääkimiste puhul).
- (17) Kollektiivlepingute sõlmimine eeldab teatavas ulatuses kooskõlastamist iga läbirääkimispoolte eri osalejate vahel enne kollektiivlepingu sõlmimist. Selline kooskõlastamine võib toimuda kokkuleppe või teabevahetuse või suhtluse kujul läbirääkimispoolte osalejate vahel eesmärgiga jõuda otsusele ühises lähenemisviisis küsimusele ja läbirääkimiste vormile (nt mitmepoolsed või esindajate kaudu). Taas tuleb märkida, et sel määral, mil selline kooskõlastamine on vajalik ja proportsionaalne kollektiivlepingu alasteks läbirääkimisteks või selle lepingu sõlmimiseks, käsitatakse seda käesolevate suuniste seisukohast samamoodi nagu kollektiivlepingut, millega see seotud on.
- (18) Käesolevad suunised ei hõlma ühenduste otsuseid või füüsilisest isikust ettevõtjate vahelisi kokkuleppeid, mis ei kuulu vastaspoolega peetavate läbirääkimiste alla (või läbirääkimiste ettevalmistamise alla) eesmärgiga parandada füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimusi. Eelkõige ei ole suunistega hõlmatud kokkulepped, millega reguleeritakse enamat kui töötingimusi, määrates kindlaks tingimused (eelkõige hinnad), mille alusel füüsilisest isikust ettevõtjad või vastaspool tarbijatele teenuseid osutavad ⁽¹⁷⁾ või millega piiratakse tööandjate vabadust palgata neile vajalikku töajoudu.

Näide 1

Olukord. Autojuhid osutavad füüsilisest isikust ettevõtjatena oma teenuseid kolmele linnas tegutsevale tarneplatvormile. Tarneplatvormide ja autojuhtide vahel on sõlmitud kollektiivleping, milles on sätestatud tasud, mida platvormid peavad autojuhtidele nende teenuste eest maksma, samuti minimaalsed tervishoiu ja ohutustingimused, mida platvormid autojuhtide ees täitma peavad. Kollektiivlepingu kohaselt peavad autojuhid oma teenuseid osutama linna konkreetses piirkonnas. Selleks on linn lepingu alusel jaotatud kolmeks eraldiseisvaks piirkonnaks, kusjuures igale platvormile on ette nähtud üks piirkond. Linnas B füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevad autojuhid lepivad eraldi omavahel kokku, et teostavad tööpäeva jooksul nelja tunni jooksul maksimaalselt 20 tarnet.

Analüüs. Näide hõlmab kahte ettevõtjate vahelist kokkulepet ELi toimimise lepingu artikli 101 tähenduses: i) kollektiivleping platvormide ja füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate autojuhtide vahel; ii) eraldiseisev kokkulepe füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate autojuhtide vahel, mis käsitleb maksimaalset tarnete arvu. Kollektiivleping on hõlmatud käesolevate suunistega, sest see on sõlmitud kollektiivläbirääkimiste tulemusel ning sellega reguleeritakse töötingimusi (tasud, tervishoiu- ja ohutustingimused), millest lähtuvalt füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevad autojuhid osutavad platvormidele oma teenuseid. Samas see kollektiivlepingu osa, millega jaotatakse linna territoorium kolme platvormi vahel, ei ole seotud nende töötingimustega, vaid kujutab endast turu jaotamise kokkulepet, mis sellisel kujul tõenäoliselt piirab konkurentsi ELi toimimise lepingu artikli 101 alusel. ⁽¹⁸⁾

Samas füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate autojuhtide vaheline eraldiseisev kokkulepe, mis käsitleb tarnete arvu tööpäeva jooksul, ei ole sõlmitud nende füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende vastaspool(t)e vaheliste kollektiivläbirääkimiste tulemusel ning seetõttu ei ole see kokkulepe hõlmatud käesolevate suunistega, vaid seda tuleks analüüsida eraldi.

Näide 2

Olukord. Liikmesriigi X spordiklubid lepivad omavahel kokku, et nad ei palka üksteiselt sportlasi sel ajal, mil nendel sportlastel on vastava spordiklubiga leping. Samuti kooskõlastavad klubid omavahel üle 35aastaste sportlaste tasude tasemeid.

⁽¹⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL (tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ) artikli 2 lõige 1 (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64).

⁽¹⁸⁾ Samale järeldusele jõutaks siis, kui kollektiivleping sisaldaks klauslit, millega reguleeritakse muid küsimusi lisaks töötingimustele, näiteks tööaega, mille jooksul need kolm platvormi osutaksid oma teenuseid.

Analüüs. Spordiklubide vahelised kokkulepped kujutavad endast ettevõtjate vahelisi kokkuleppeid ELi toimimise lepingu artikli 101 tähenduses. Need kokkulepped ei ole hõlmatud käesolevate suunistega, sest nende üle ei ole füüsilisest isikust ettevõtjad ja nende vastaspoolel läbirääkimisi pidanud ning seetõttu ei ole nende näol tegemist kollektiivlepingutega. Esimese kokkuleppena rikutakse tõenäoliselt ELi toimimise lepingu artiklit 101, sest sellega piiratakse konkurentsi spordiklubide vahel, keelates neil palgata turul olevaid parimaid sportlasi. Teise (palku kindlaks määrava) kokkuleppena rikutakse tõenäoliselt samuti ELi toimimise lepingu artiklit 101, sest sisuliselt on tegemist konkurentide (klubide) vahelise kokkuleppega, millega vähendatakse nende sisendikuluid.

Kokkuvõttes selgitab käesolev näide tööturul tegutsevate ettevõtjate käitumist, mis ilmselgelt ei kuulu käesolevate suuniste kohaldamisalasse ning millega tõenäoliselt rikutakse ELi toimimise artiklit 101. Eelkõige rikutakse spordiklubide näitega seotud kokkulepete puhul ELi toimimise lepingu artiklit 101 tõenäoliselt olenemata sellest, kas need kokkulepped on seotud füüsilisest isikust ettevõtjatega või töötajatega.

b) *Käesolevate suunistega hõlmatud isikud*

- (19) Käesolevate suunistega on hõlmatud kollektiivlepingud, milles käsitletakse füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimusi (vt käesolevate suuniste 3. ja 4. osa). Käesolevates suunistes käsitletakse füüsilisest isikust ettevõtjatena isikuid, kellel ei ole töölepingut või kellega ei ole sõlmitud töösuhet ning kes tuginevad asjaomaste teenuste osutamisel peamiselt oma isiklikule tööle. Füüsilisest isikust ettevõtjad võivad kasutada teatavaid kaupu või varasid oma teenuste osutamiseks. Näiteks kasutavad koristajad koristustarbeid ja muusik mängib muusikainstrumentidel. Neil juhtudel kasutakse neid esemeid abivahendina lõppteenuse osutamiseks ning sellepärast leitakse, et füüsilisest isikust ettevõtjad tuginevad oma isiklikule tööle. Seevastu ei kohaldata käesolevaid suuniseid olukordade suhtes, kus füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevus hõlmab peamiselt vaid kaupade või varade jagamist või kasutamist või kaupade/teenuste edasimüümist. Näiteks kui füüsilisest isikust ettevõtja pakub majutusteenust või müüb edasi autoosi, on selline tegevus seotud pigem varade kasutamise ja kaupade edasimüügiga, mitte aga isikliku töö pakkumisega.
- (20) Käesolevate suuniste 3. osas sätestatakse füüsilisest isikust ettevõtjaid hõlmavad kollektiivlepingute kategooriad, mida komisjon peab ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja jäävateks, ning 4. osas sätestatakse nende kollektiivlepingute kategooriad, mille puhul komisjon ei sekku. Käesolevate suuniste 3. ja 4. osas määratletud füüsilisest isikust ettevõtjate ja/või kollektiivlepingute kategooriate puhul tuleks austada ja täiel määral järgida üldpõhimõtteid, millega määratakse kindlaks käesolevate suuniste kohaldamisala, mis on sätestatud suuniste 2. osas.
- 3. Töötajatega võrreldavate füüsilisest isikust ettevõtjate kollektiivlepingud, mis ei kuulu eli toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse**
- (21) Juhtudel, kus füüsilisest isikust ettevõtjaid käsitletakse töötajatega samalaadses olukorras olevatena, peaksid nende kollektiivlepingud jääma ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja, olenemata sellest, kas nad täidavad näilise füüsilisest isikust ettevõtja kriteeriumi või mitte (käesolevate suuniste punkt 5) ⁽¹⁹⁾.
- (22) Euroopa Kohus on sedastanud, et füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevaid teenuseosutajaid hõlmavat kollektiivlepingut võib käsitada kui juhtkonna ja töötajate vahelise dialoogi tulemust, kui teenuseosutajad on töötajatega võrreldavas olukorras, ⁽²⁰⁾ ning on kinnitanud, et „praeguses majandussituatsioonis [ei ole] tegelikult alati lihtne määratleda teatavate vabakutseliste teenuseosutajate [...] õiguslikku staatust ettevõtjana“ ⁽²¹⁾. Samuti on Euroopa Kohus sedastanud, et teenuseosutaja võib „minetada iseseisva turuosalise ja seega ettevõtja staatuse, kui ta ei määra iseseisvalt oma tegevust turul, vaid sõltub täielikult oma käsundiandjast, nii et tal ei lasu mingit viimati mainitu tegevusest tulenevat finants- ega äririski ning ta tegutseb selle käsundiandja ettevõttesse sulandunud abiüksusena“ ⁽²²⁾.
- (23) Neile kriteeriumidele tuginedes ning ELi tööturul ja riiklikul tasandil (õigusaktide ja kohtupraktika seisukohast) toimuvaid muutusi arvesse võttes leiab komisjon käesolevate suuniste kohaldamise kontekstis, et töötajate seisundiga võrreldavas olukorras on järgmised füüsilisest isikust ettevõtjate kategooriad ning et nende sõlmitud kollektiivlepingud jäävad seega ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja ⁽²³⁾.

⁽¹⁹⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411; kohtuotsus, 21. september 1999, Albany International BV vs. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie, C-67/96, ECLI:EU:C:1999:430.

⁽²⁰⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 31.

⁽²¹⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 32.

⁽²²⁾ Kohtuotsus, 4. detsember 2014, FNV Kunsten Informatie en Media vs. Staat der Nederlanden, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:2411, punkt 33; kohtuotsus, 14. detsember 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio vs. Compañía Española de Petróleos SA, C-217/05, ECLI:EU:C:2006:784, punktid 43–44.

⁽²³⁾ Mõned füüsilisest isikust ettevõtjad võivad kuuluda mitme käesolevates suunistes käsitletava kategooria alla.

a) *Majanduslikult sõltuvad füüsilisest isikust ettevõtjad*

- (24) Füüsilisest isikust ettevõtjad, kes osutavad oma teenuseid ainult või valdavalt ühele vastaspoolele, on tõenäoliselt sellest vastaspoolest majanduslikult sõltuvad. Üldjuhul ei määra sellised füüsilisest isikust ettevõtjad oma käitumist turul sõltumatult ja sõltuvad suures osas oma vastaspoolest, moodustades tema äritegevuse lahutamatu osa. Peale selle antakse neile suurema tõenäosusega juhiseid selle kohta, kuidas nad oma tööd peaksid tegema. Majanduslikult sõltuvate füüsilisest isikust ettevõtjate teemat on käsitletud mitmes siseriiklikus õigusaktis, millega on sellistele füüsilisest isikust ettevõtjatele antud õigus pidada kollektiivlääbirääkimisi, tingimusel et nad vastavad vastavates siseriiklikes meetmetes sätestatud kriteeriumidele ⁽²⁴⁾.
- (25) Komisjon leiab, et füüsilisest isikust ettevõtja on majanduslikult sõltuv, kui vähemalt 50 % tema töö eest saadavast aastases kogusissetulekust pärineb ühelt vastaspoolelt. Seega kollektiivlepingud, mis on seotud töötingimustega ning sõlmitud majanduslikult sõltuvate füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende sellise vastaspoole vahel, kellest nad on majanduslikult sõltuvad, ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse isegi juhul, kui riigi ametiasutused/kohtud ei ole asjaomaseid füüsilisest isikust ettevõtjaid ümber liigitanud töötajateks.

Näide 3

Olukord. Firma X on arhitektibüroo, kes palkab oma projektide lõpetamiseks suurt hulka (füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevaid) arhitekte. Arhitektid saavad 90 % oma sissetulekust firmalt X. Nad räägivad firmaga X kollektiivselt läbi ja sõlmivad lepingu, milles nähakse ette iganädalaseks maksimaalseks tööajaks 45 töötundi, aastaseks puhkuseks 26 kalendripäeva ja konkreetsed tasustamise määrad lähtuvalt arhitekti kogemuste tasemest.

Analüüs. Füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevaid arhitekte – nagu muidki sõltumatuid töövõtjaid – käsitletakse üldjuhul ELi toimimise lepingu artikli 101 tähenduses ettevõtjatena ning seda sätet kohaldatakse seetõttu ka nendevaheliste kokkulepete suhtes. Kuid füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate arhitektide ja firma X vahel sõlmitud kokkulepe jääks ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja, sest tegemist on kollektiivlepinguga, mis käsitleb töötingimusi firma X ja selliste üksikisikute vahel, keda võib käsitada töötajate seisundiga võrreldavas olukorras olevate isikutena (nende majandusliku sõltumatuse mõttes). Käesolevas näites on arhitektid majanduslikult sõltuvad oma vastaspoolest (firmast X), sest nad teenivad 90 % oma sissetulekust sellelt firmalt. Seetõttu võib neid käsitada firma X lahutamatu osana.

b) *Füüsilisest isikust ettevõtjad, kes töötavad töötajatega kõrvuti*

- (26) Füüsilisest isikust ettevõtjad, kes täidavad samu või sarnaseid ülesandeid kõrvuti töötajatega sama vastaspoole heaks, on võrreldavas olukorras töötajatega, sest nad osutavad teenuseid vastaspoole juhisteid lähtuvalt ning ei võta lepingupoole äririski ega oma mingit sõltumatust majandustegevuses. Pädevad riigi ametiasutused/kohtud peavad otsustama, kas töötajatega kõrvuti töötavate füüsilisest isikust ettevõtjate lepinguline suhe tuleks ümber liigitada töösuhteks. Kuid juhul, kui füüsilisest isikust ettevõtjaid ei ole ümber liigitatud töötajateks, võivad nad ikkagi kasutada kollektiivlääbirääkimisi. Seda olukorda on praktikas tunnistanud mitmed liikmesriigid, kus kollektiivlepingud hõlmavad nii samas sektoris tegutsevaid töötajaid kui ka füüsilisest isikust ettevõtjaid ⁽²⁵⁾.
- (27) Seega, töötingimusi käsitlevad kollektiivlepingud, mis on sõlmitud vastaspoole ja selliste füüsilisest isikust ettevõtjate vahel, kes täidavad samasuguseid või samalaadseid ülesandeid töötajatega kõrvuti sama vastaspoole heaks, ei kuulu ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalasse isegi juhul, kui riigi ametiasutused/kohtud ei ole neid asjaomaseid füüsilisest isikust ettevõtjaid töötajateks ümber liigitanud. Sama kehtib kollektiivlepingute puhul, mis vastavalt sotsiaaldialoogi süsteemidele hõlmavad nii töötajaid kui ka füüsilisest isikust ettevõtjaid.

⁽²⁴⁾ Näiteks nii Saksamaa kollektiivlepingute seaduse paragrahvis 12a (25. augustil 1969. aastal avaldatud versioon; Saksamaa Liitvabariigi ametlik väljaanne I, lk 1323); viimati muudetud 20. mai 2020. aasta seaduse artikliga 8 (Saksamaa Liitvabariigi ametlik väljaanne I, lk 1055) kui ka Hispaania 11. juuli 2007. aasta seaduse 20/2007 (füüsilisest isikust ettevõtjate staatuse kohta) artiklis 11 (Hispaania ametlik väljaanne nr 166, 12. juuli 2007, lk 29964–29978) on tuginetud majandusliku sõltuvuse kriteeriumile. Mõned füüsilisest isikust ettevõtjad võivad kuuluda käesolevates suunistes mitme kategooria alla.

⁽²⁵⁾ Vt nt Madalmaades teatri- ja tantsusektoris kunstnike ametiühingu (Kunstenbond) ja Madalmaade lavakunstide assotsiatsiooni (Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten) vahel sõlmitud ja ajavahemikku 1. jaanuarist 2020 kuni 31. detsembrini 2021 hõlmava kollektiivlepingu artikkel 14 (kättesaadav aadressil <https://www.napk.nl/wp-content/uploads/2019/12/Cao-TD-2020-2021.pdf>); või Sloveenias kutseliste ajakirjanike jaoks Sloveenia kaubandus- ja tööstuskoja (Gospodarska zbornica Slovenije), RTV Sloveenia nõukogu (Svet RTV Slovenija), Sloveenia raadiojaamade assotsiatsiooni (Združenje radijskih postaj Slovenije ter) ja Sloveenia ajakirjanike ametiühingu (Sindikat novinarjev Slovenije) vahel sõlmitud kollektiivlepingu artiklit 2 (kättesaadav aadressil <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP49>).

Näide 4

Olukord. Firma X korraldab orkestrikontserte ja muid klassikalise muusika üritusi. Firma X heaks töötavad aastaste lepingute alusel mitmed muusikud kas siis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjana. Oma staatusest olenemata saavad need muusikud firma X kultuuridirektorilt juhiseid nende tehtava töö kohta, proovide ajakava ja toimumiskoha kohta ning ürituste kohta, kus nad peavad osalema. Firma X on sõlminud kõigi muusikutega kollektiivlepingu. Sellega on muusikutele ette nähtud iganädalaseks tööajaks maksimaalselt 45 töötundi ja üks päev eripuhkust pärast kolme kontserti, mis on toimunud samal nädalal.

Analüüs. Füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevad muusikud on alluvussuhete ja ülesannete sarnasuse mõttes võrreldavas olukorras firma X töötajatega. Nad täidavad samu ülesandeid nagu palgatud muusikud (s.t esitavad muusikat üritustel), nad järgivad samu firma X juhiseid etenduste sisu, toimumiskoha ja ajakavaga seoses ning nad on hõivatud palgatud muusikutega sama pika aja. Neid asjaolusid arvesse võttes jääb muusikute töötingimusi reguleeriv kollektiivleping ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja.

c) *Füüsilisest isikust ettevõtjad, kes töötavad digitaalsete tööplatvormide kaudu*

- (28) Veebiplatvormimajanduse esilekerkimine ja tööjõu pakkumine digitaalsete tööplatvormide kaudu on tekitanud uue olukorra teatavate füüsilisest isikust ettevõtjate jaoks, kes on avastanud end võrreldavas olukorras töötajatega seoses digitaalsete tööplatvormidega, mille kaudu või millele nad oma teenuseid pakuvad. Füüsilisest isikust ettevõtjad võivad olla sõltuvad digitaalsetest platvormidest, seda eelkõige oma klientide teavitamise mõttes, ning võivad sageli silmitsi seista „võta või jäta“ tööpakkumistega, kus puudub võimalus läbi rääkida töötingimuste, sealhulgas oma töötasu üle, või siis on see võimalus piiratud. Digitaalsed tööplatvormid suudavad tavaliselt ühepoolset kehtestada töösuhteid käsitlevaid tingimusi, ilma et füüsilisest isikust ettevõtjatega eelnevalt teavet vahetataks või konsulteeritaks.
- (29) Hiljutine kohtupraktika ja õiguslikud suundumused riiklikul tasandil annavad täiendavalt märku füüsilisest isikust ettevõtjate võrreldavusest töötajatega. Ümberliigitamise juhtumite puhul on siseriiklikud kohtud aina enam tunnistanud teatavat liiki platvormidel teenuse osutajate sõltuvust või isegi töösuhte olemasolu⁽²⁶⁾. Samuti on mõned liikmesriigid vastu võtnud õigusakte,⁽²⁷⁾ millega on ette nähtud digitaalsetele platvormidele või nende platvormide kaudu teenuste osutajatele töösuhte eeldus või õigus pidada kollektiivläbirääkimisi.
- (30) Käesolevates suunistes tähendab mõiste „digitaalne tööplatvorm“ mis tahes füüsilist või juriidilist isikut, kes osutab kõigile järgmistele tingimustele vastavat äriteenust: i) teenust osutatakse vähemalt osaliselt distantstilt elektroonilisel teel, näiteks veebisaidi või mobiilirakenduse kaudu; ii) teenust osutatakse teenusesaaja taotlusel; ja iii) teenus hõlmab vajaliku ja olulise komponendina üksikisikute tehtava töö korraldamist olenemata sellest, kas seda tööd tehakse veebi vahendusel või teatavas kindlas asukohas. Platvormid, mis ei korralda üksikisikute tööd, vaid lihtsalt pakuvad võimalusi, mille abil füüsilisest isikust ettevõtja saab jõuda lõpptarbijani, ei kujuta endast digitaalseid tööplatforme. Näiteks platvormi, mis pelgalt koondab konkreetsetes piirkonnas kättesaadavaid teenuseosutajaid (nt torulukksepad) ja sisaldab nende andmeid, võimaldades seeläbi klientidel kasutada vajaduse korral nende teenuseid, ei käsitata digitaalse tööplatvormina, sest see platvorm ei korralda teenuseosutajate tööd.
- (31) Neid kaalutlusi arvesse võttes jäävad kollektiivlepingud, mis on sõlmitud füüsilisest isikust ettevõtjate ja digitaalsete tööplatvormide vahel ning millega lepingu laadist ja eesmärgist tulenevalt soovitakse parandada töötingimusi, ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja isegi juhul, kui riigi ametiasutused/kohtud ei ole asjaomaseid füüsilisest isikust ettevõtjaid ümber liigitanud töötajateks.

⁽²⁶⁾ Üksikasjaliku ülevaate saamiseks üheksa ELi liikmesriigi, Šveitsi ja Ühendkuningriigi kohtupraktikast vt Hiefl, C. „Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions“, *Comparative Labour Law & Policy Journal*, 2.5.2021, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3839603.

⁽²⁷⁾ Vt nt Hispaania 11. mai 2021. aasta kuninglik dekreet-seadus nr 9/2021, millega muudetakse töötajate seaduse ümbersõnastatud versiooni (heaks kiidetud 23. oktoobri 2015. aasta kuningliku seadusandliku dekreediga nr 2/2015) eesmärgiga tagada digitaalsete platvormide valdkonnas teenuste pakkumisega tegelevate isikute tööõigused (Hispaania ametlik väljaanne nr 113, 12. mai 2021, lk 56733–56738), või Kreeka puhul Kreeka Vabariigi seadus nr 4808/2021 tööjõu kaitseks – Sõltumatu ametiasutuse, nimelt tööinspektsiooni loomine – Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsiooni nr 190 (vägivalda ja ahistamise vastu võitlemise kohta) ratifitseerimine – Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsiooni nr 187 (tööohutuse ja töötervishoiu edendamise raamistiku kohta) ratifitseerimine – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/1158 (töö- ja eraelu tasakaalu kohta) rakendamine, ning muud töö- ja sotsiaalministeeriumi sätted ja kiireloomulised korraldused (Kreeka ametlik väljaanne A' 101/19-06-2021).

Näide 5

Olukord. Sõiduvahendusteenuste platvormide heaks töötavate autojuhtide rühm alustab läbirääkimisi sõiduvahendusteenuste platvormide ühendava piirkondliku assotsiatsiooniga eesmärgiga sõlmida kollektiivleping autojuhtide töötingimuste parandamiseks. Enne autojuhtidega läbirääkimiste alustamist kooskõlastavad sõiduvahendusteenuste platvormid (assotsiatsiooni liikmed) oma läbirääkimisstrateegiat. Lõpuks kukuvad läbirääkimised läbi ja kollektiivlepingut ei sõlmita. Sellest tulenevalt võtab sõiduvahendusteenuste platvormide assotsiatsioon vastu otsuse, millega kehtestatakse klientidele miinimumtasuks sõidu eest 5 eurot. Platvormid arutasid sõidu eest küsitava miinimumtasu kindlaksmääramist ka enne autojuhtidega läbirääkimiste alustamist toimunud kooskõlastamise käigus.

Analüüs. Sõiduvahendusteenuste platvormid üritavad oma assotsiatsiooni kaudu pidada autojuhtidega läbirääkimisi kollektiivlepingu üle, mille eesmärk on parandada autojuhtide töötingimusi. Olenemata asjaolust, et lõppkokkuvõttes lepingut ei sõlmita, jääksid füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate autojuhtide ja platvormide assotsiatsiooni vahelised läbirääkimised ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja. Sama lugu on platvormide vahelise kooskõlastamisega, mis eelnes autojuhtidega toimunud läbirääkimistele, kui selline kooskõlastamine on vajalik ja proportsionaalne käesolevate suunistega hõlmatud kollektiivlepingu üle läbi rääkimiseks.

Kuid platvormide vahelised arutelud klientidelt sõidu eest võetava miinimumtasu üle ei ole seotud töötingimustega. Sellise konkurentidevahelise hinnastamise kooskõlastamisega rikutakse tõenäoliselt ELi toimimise artiklit 101. Igal juhul jääks sõiduvahendusteenuste platvormide assotsiatsiooni vastu võetud otsus käesolevate suuniste kohaldamisalast välja, sest see otsus ei sünniks füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende vastaspoolte vaheliste kollektiivläbirääkimiste tulemusel. Otsus võetakse vastu assotsiatsiooni liikmete, s. t platvormide (vastaspoolte) vahelise kokkuleppe tulemusel.

Kuid kui füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevad autojuhid ja platvormide assotsiatsioon oleksid koos kokku leppinud autojuhtide jaoks minimaalseks sõidutasuks 5 eurot (olenemata sellest, kuidas see kulu kliendile edasi kantakse), oleks sellist kokkulepet käsitatud töötingimustega seotud kokkuleppena, mis oleks seega jäänud ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja.

4. Komisjoni jõustamisprioriteedid

- (32) Mõnel juhul võivad füüsilisest isikust ettevõtjad, kes ei ole töötajatega võrreldavas olukorras, olla ikkagi kehvast positsioonis läbirääkimisteks oma vastaspooltega ega suuda seetõttu olulisel määral mõjutada oma töötingimusi. Nii et isegi kui ei ole võimalik eeldada, et nende kollektiivlepingud jäävad ELi toimimise lepingu artikli 101 kohaldamisalast välja, võivad need füüsilisest isikust ettevõtjad tegelikult seista silmitsi samalaadsete probleemidega, millega peavad silmitsi seisma eespool kirjeldatud kategooriasse kuuluvad füüsilisest isikust ettevõtjad. Sellepärast ei sekku komisjon nende kollektiivlepingute puhul niivõrd, kuivõrd nende lepingute eesmärk on parandada füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende vastaspoolte läbirääkimispositsiooni selget tasakaalustamatust ning lepingud on oma laadi ja eesmärgi poolest suunatud töötingimuste parandamisele.
- (33) Eespool nimetatud kriteeriumidele vastavateks loetakse järgmisi kollektiivlepingute kategooriaid.
- a) *Kollektiivlepingud, mille füüsilisest isikust ettevõtjad on sõlminud teatavat majanduslikku jõudu omavate vastaspooltega*
- (34) Füüsilisest isikust ettevõtjatel, kes peavad töötama koos vastaspooltega, kellel on teatav majanduslik jõud ja sellest tulenevalt ostja jõud, ei pruugi olla piisavalt läbirääkimissuutlikkust, et mõjutada oma töötingimusi. Sellisel juhul võivad kollektiivlepingud olla õiguspärane vahend kahe poole vahelise läbirääkimissuutlikkuse tasakaalustamatuse parandamiseks.
- (35) Sellest tulenevalt ei sekku komisjon füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende vastaspoolte vaheliste kollektiivlepingute puhul juhul, kui valitseb selge tasakaalustamatus läbirääkimissuutlikkuses⁽²⁸⁾. Leitakse, et selline tasakaalustamatus kokkulepete sõlmimise suutlikkuses valitseb vähemalt järgmistel juhtudel:
- kui füüsilisest isikust ettevõtjad peavad läbirääkimisi kollektiivlepingute üle või sõlmivad sellised lepingud ühe või mitme vastaspooltega, kes esindavad kogu sektorit või tööstusharu; ning
 - kui füüsilisest isikust ettevõtjad peavad läbirääkimisi kollektiivlepingute üle või sõlmivad sellised lepingud vastaspooltega, kelle aastane kogukäive on suurem kui 2 miljonit eurot või kelle töötajate arv on vähemalt 10 inimest, või mitme vastaspooltega, kelle puhul on koos ületatud üks neist künnistest⁽²⁹⁾.

⁽²⁸⁾ Käesolevaid suuniseid ei tohiks tõlgendada nii, nagu kehtestataks nendega komisjoni (positiivne) jõustamisprioriteet seoses kollektiivläbirääkimiste ja -lepingutega füüsilisest isikust ettevõtjate ja neist künnistest allapoole jäävate ettevõtjate vahel.

⁽²⁹⁾ Arvutatud vastavalt komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitusel (mis käsitleb mikroettevõtete, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust) lisa 1. peatükile (teavitatud dokumendi C(2003) 1422 all) (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36).

Näide 6

Olukord. Firmad X, Y ja Z osutavad autode hooldus- ja parandusteenuseid. Firma X kogukäive on 700 000 eurot, firma Y kogukäive on 1 miljon eurot ja firma Z kogukäive on 500 000 eurot. Füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevad tehnikud, kes töötavad nende firmade heaks sõltumatute teenuseosutajatena, ei ole rahul oma madala töötasuga ja kehvade ohutustingimustega ning otsustavad ühiselt pidada firmadega X, Y ja Z läbirääkimisi eesmärgiga parandada oma töötingimusi. Kolm firmat keelduvad läbirääkimistest, väites, et füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate tehnikutega sõlmitava mis tahes kollektiivlepinguga rikutaks ELi toimimise lepingu artiklit 101.

Analüüs. Nii füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevad tehnikud kui ka kolm autoremonditeenuseid osutavat firmat on ettevõtjad ELi toimimise lepingu artikli 101 tähenduses. Läbirääkimissuutlikkuse tasakaalustamatuse eeldust ei saaks kohaldada, kui firmad X, Y või Z peaksid läbirääkimisi individuaalselt, sest ükski neist ei täida käesolevate suuniste punktis 35 nimetatud 2 miljoni euro suuruse käibe tingimust. Kuid antud juhul see eeldus kehtib, sest kolm firmat peavad läbirääkimisi kollektiivselt ning seetõttu võetakse arvesse nende kogukäivet. Seetõttu ei sekkuks komisjon antud juhtumiga seotud kollektiivlepingu puhul, mis on seotud füüsilisest isikust ettevõtjate töötingimustega.

b) *Kollektiivlepingud, mille füüsilisest isikust ettevõtjad on sõlminud vastavalt siseriiklikule või ELi õigusele*

- (36) Mõnel juhul on riigi seadusandja sotsiaaleesmärkide saavutamiseks astunud samme, et käsitleda teatavasse kategooriasse kuuluvate füüsilisest isikust ettevõtjate kehvemat positsiooni kokkulepete sõlmimisel, kas siis i) andes neile isikutele sõnaselgelt õiguse pidada kollektiivläbirääkimisi või ii) jättes riigi konkurentsioiguse kohaldamisalast välja teatavate kutsealade esindajatena töötavate füüsilisest isikust ettevõtjate sõlmitud kollektiivlepingud. Seega kui sellised siseriiklikud meetmed on vastu võetud sotsiaaleesmärke silmas pidades, ei sekku komisjon seoses kollektiivlepingutega, mis hõlmavad neid füüsilisest isikust ettevõtjate kategooriaid, kelle suhtes neid riiklikke õigusakte kohaldatakse.

Näide 7

Olukord. Liikmesriigi A siseriikliku õigusega on riigi konkurentsioiguse kohaldamisalast välja jäetud kokkulepped, mille on sõlminud teatavad füüsilisest isikust ettevõtjad kultuurisektoris.

Analüüs. Liikmesriik A on riigi konkurentsioiguse kohaldamisel kehtestanud sektoripõhise erandi sotsiaaleesmärke silmas pidades. Isegi kui meetme kohaldamisala ulatub kaugemale vaid füüsilisest isikust ettevõtjatest, nagu on käsitletud käesolevate suuniste 3. osas, ei sekku komisjon kollektiivlepingute puhul, mille füüsilisest isikust ettevõtjad on sõlminud vastavalt siseriiklikule meetmele.

Näide 8

Olukord. Liikmesriigi B tööõigusega on kehtestatud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevatele ajakirjanikele õigus pidada kollektiivläbirääkimisi ettevõtjatega, kellele nad oma teenuseid osutavad.

Analüüs. Liikmesriik B on konkreetselt andnud kollektiivläbirääkimiste pidamise õiguse teatavale füüsilisest isikust ettevõtjate kategooriale, nimelt ajakirjanikele. See tähendab, et kollektiivlepinguid, mis on sõlmitud ajakirjanike ja nende ettevõtjate vahel, kellele nad oma teenuseid osutavad, ei käsitata konkurentsivastastena siseriikliku konkurentsioiguse alusel. Seega ei sekku komisjon sellisel juhul füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate ajakirjanike kollektiivlepingute sõlmimisse.

- (37) Samamoodi on autoriõiguste direktiivis⁽³⁰⁾ sätestatud põhimõte, et autoritel ja esinejatel,⁽³¹⁾ kes oma teoste või autoriõigusega ja sellega seotud õigustega kaitstud muu materjali kasutamise ainuõigused litsentsivad või üle

⁽³⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (PE/51/2019/REV/1) (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).

⁽³¹⁾ Autoriõiguste direktiivi artikliga 18 on hõlmatud kõik autorid ja esinejad, välja arvatud arvutiprogrammi autorid Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivi 2009/24/EÜ (arvutiprogrammide õiguskaitse kohta) artikli 2 tähenduses (ELT L 111, 5.5.2009, lk 16). Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790 (mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ) artikli 23 lõige 2 (PE/51/2019/REV/1) (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).

annavad, on õigus saada õiglast ja proportsionaalset tasu ⁽³²⁾. Autorid ja esitajad on tavaliselt nõrgem lepingupool ⁽³³⁾ ning direktiivis nähakse ette võimalus tugevdada nende lepingulist positsiooni eesmärgiga tagada õiglane tasu nende kasutamislepingutes ⁽³⁴⁾. Autoriõigusi käsitleva direktiiviga antakse liikmesriikidele võimalus olla paindlik selle põhimõtte rakendamisel, kasutades erinevaid mehhanisme (sealhulgas kollektiivlääbirääkimisi), kui need mehhanismid on kooskõlas ELi õigusega. ⁽³⁵⁾

- (38) Kooskõlas nende sätetega ja ilma et see mõjutaks autoriõiguste direktiivi mis tahes muid sätteid, ei sekku komisjon selliste kollektiivlepingute puhul, mille on sõlminud füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevad autorid või esinejad oma vastaspooltega nimetatud direktiivist lähtuvalt.
- (39) Käesolevate suuniste punkti 38 ei kohaldata kollektiivlääbirääkimiste suhtes, mis toimuvad kollektiivse esindamise organisatsioonide või sõltumatute esindamise üksuste kaudu ⁽³⁶⁾. Käesolevaid suuniseid ei tohiks tõlgendada nii, nagu jäetaks nende organisatsioonide või üksuste tegevus ELi konkurentsioiguse kohaldamisalast välja ⁽³⁷⁾.

Näide 9

Olukord. Firma Y kirjastab ajalehti ja ajakirju. Mitmed vabakutselistena töötavad ajakirjanikud annavad artiklitega oma panuse firma Y väljaannetes. Firma Y maksab ajakirjanikele töötasu igas ajalehes või ajakirjas avaldatud artiklite alusel. Ajakirjanikud ei ole rahul firmalt Y saadavast töötasuga ning peavad firmaga Y kollektiivselt läbirääkimisi ja lepivad kokku, et firma Y makstavad autoritasud (töötasu) tõusevad (tõuseb) 20 % võrra.

Analüüs. Kooskõlas käesolevate suunistega ei sekku komisjon kollektiivlepingute puhul, mille on sõlminud füüsilisest isikust ettevõtjana (vabakutselistena) tegutsevad ajakirjanikud ja firma Y, sest kokkulepe on sõlmitud autoriõiguste direktiivi alusel.

⁽³²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790 (mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ) artikli 18 lõige 1 ja põhjendus 72 (PE/51/2019/REV/1) (ELT L 130, 17.5.2019, lk 92). Vt ka sama direktiivi põhjendus 73, mille kohaselt peaks autorite ja esitajate tasu olema kohane ja proportsionaalne litsentsitud või üleantud õiguste tegeliku või potentsiaalse majandusliku väärtusega, võttes arvesse autori või esitaja panust kogu teosesse või muusse materjali ning kõiki muid asjaolusid, nagu turutatavad või teose tegelik kasutamine.

⁽³³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790 (mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ) põhjendus 72 (PE/51/2019/REV/1, ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).

⁽³⁴⁾ Kollektiivlääbirääkimisi võib kasutada näiteks ka juhtudel, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790 (mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ) artikli 19 lõike 5, artikli 20 lõike 1 ja artikli 22 lõikega 5 (PE/51/2019/REV/5, ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).

⁽³⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790 (mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ) artikli 18 lõige 1 ja põhjendus 73 (PE/51/2019/REV/2, ELT L 130, 17.5.2019, lk 92).

⁽³⁶⁾ „Kollektiivse esindamise organisatsioon“ on organisatsioon, mis on seadusest, määramisest, litsentsist või muust lepingulisest kokkuleppest tulenevalt volitatud teostama autoriõigust või autoriõigusega kaasnevaid õigusi rohkem kui ühe õiguste omaja nimel õiguste omajate kollektiivse kasu huvides, see on organisatsiooni ainus või peamine eesmärk ning organisatsioon vastab ühele või mõlemale järgmistest kriteeriumidest: i) ta on oma liikmete omandis või kontrolli all; ii) ta on korraldatud mittetulunduslikel alustel. „Sõltumatu esindamise üksus“ on organisatsioon, kelle volitused autoriõiguse või autoriõigusega kaasnevate õiguste teostamiseks rohkem kui ühe õiguste omaja nimel nende õiguste omajate kollektiivse kasu huvides, mis on selle ainus või peamine eesmärk, tulenevad seadusest või määramisest, litsentsist või mis tahes muust lepingulisest korrast, ning i) ei ole otseselt ega kaudselt, tervikuna ega osaliselt õiguste omajate omandis ega kontrolli all ning ii) ta on korraldatud tulunduslikel alustel; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/26/EL (autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul) artikli 3 punktid a ja b (ELT L 84, 20.3.2014, lk 72).

⁽³⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/26/EL (autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul) põhjendus 56 (ELT L 84, 20.3.2014, lk 72).